

27. rujna 2019.

broj 142 – 143

**KU
ZI
S?**

LIST ZA MLADEŽ

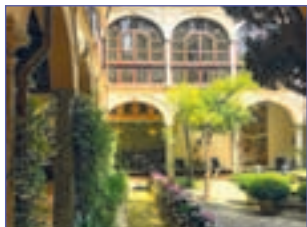

6

FENOMENOLOGIJA

»SPORA MODA«

8

REPORTAŽA

GRANADA – SAVRŠENA DESTINACIJA

19

TV SERIJA

EUFORIJA

21

GLAZBA

FIBRA VRGOV

2

FOTO MJESECA

HosanaFest u Subotici

List je besplatan

Osnivač: NIU Hrvatska riječ

Nakladnik: NIU Hrvatska riječ

Trg cara Jovana Nenada 15/II

24000 Subotica

Za nakladnika: Ivan Ušumović

Urednik izdanja: Davor Bašić Palković

Suradnici: Klara Dulić, Andrea I. Darabašić,

Ivan Benčik, Kristina Ivković Ivandekić,

Vedran Horvacki

Lektura: Zlatko Romić

Korektura: Davor Bašić Palković

Tehnički prijelom: Thomas Šujić,

Jelena Ademi

Fotografije: Ana Francišković, Pixabay

E-mail: kuzis07@gmail.com

Web: www.hrvatskarijec.rs/stranica/kuzis/

Tisak: Doo Magyar Szó Kft, Novi Sad

List izlazi uz redovitu potporu Pokrajinskog
tajništva za kulturu, javno informiranje
i odnose s vjerskim zajednicama

POEZIJOM ZA BOLJI SVIJET

Ekonomija i neke druge »praktične« znanosti su stvari koje »izdržavaju« život. Međutim, umjetnost – poezija ili muzika – su stvari koje daju drukčiji značaj životu. Život u današnjem dobu možda i nije toliko pogodan. Za narode bivše Juge nema veće istine od »bori se da preživiš«. Svaki dan nam je protkan izazovima, na svim planovima. Naši izazovi su nekada nepremostivi, pa se i dalje držimo uzdignute glave i jurišamo u boj s problemima.

Uloga umjetnika u novom, suvremenom svijetu nekada jest donekle nejasna jer se ljudi udaljavaju od umjetničkih djela. Mahom zbog nedostatka vremena. Moja osobna filozofija se možda ne poklapa s onima drugih pjesnika, ali smatram da je zadatak nas lovaca na snove i strahove da postignemo što je moguće više. Kako bismo izgradili svoje osobnosti u sjajne primjere ljudskosti. Da radom pridodajemo svijetu oko nas i da svakim danom dajemo svijetu makar osmijeh ili trenutak mira. Nije važno što će ljudi govoriti i što će misliti, riječ uvijek ima veliku, nevjerojatnu snagu.

Pomalo je možda i lakše promatrati svijet oko nas kroz sočiva dječjih naočala. Upoznamo li dijete koje usnulo se sakriva u nama, možda ćemo i shvatiti što je to što mi možemo zapravo i učiniti i ponuditi svijetu. Život nije igra, naravno, ali može ličiti na igru i da pri tome ne oduzimamo ozbiljnost cijeloj priči. Dijete u nama je na mnogo načina ograničeno našim predrasudama i strahovima. Mišljenje drugih, nepisana pravila o ponašanju, toksični odnosi lažne privrženosti i okruženost »maskiranim« ljudima su sve stvari koje zatiru našu dušu.

Međutim, ukoliko se oslobodimo tih iracionalnih strahova, shvatit ćemo da iskren život i pravda prema samima sebi jesu neprocjenjiva stvar. Potreba kolektiva i konstantna briga, zatirući sebe, jest savršeni recept za propast duše. Pogotovo mladog čovjeka koji još uvijek traži svoje vrijednosti.

Kao što kaže slavni psiholog **Jordan Peterson**, prvo spremi sobu, aludirajući na našu psihu. Naša snaga u nama samima, te malobrojnim osobama u našem životu s kojima možemo graditi zdrav i smislen život. Nema boga, vjere ili zajednice koja može nešto uraditi za nas ukoliko nismo sami voljni to učiniti. Kada se jednog dana oslobodimo naših iracionalnih zatvora, onda možemo otvoriti vlastita srca radu i pomaganju. Tu dolazimo do uloge umjetnika u svijetu. Jedina važna razlika između umjetnika i tzv. prosječnog čovjeka jest nemirenje, želja da se svijet mijenja. Nepravda i besmisao bole umjetnike. O tomu nastoje govoriti u različitim medijima, potičući ljude na razmišljanje i pronalaženje novih načina života. Čuli ste vjerojatno za *snowball* efekt, kada pustite grudvu snijega niz brdo pa ona počne skupljati snijeg oko sebe i raste dok ne postane ogromna. U svakome od nas postoji nevjerojatna veličina, ali rijetki je za života dosegnu i još rijetki je dožive u punom sjaju. Stoga, okrenite se svojim životima dok još vremena ima, posvetite se sebi i učinite svijet boljim mjestom za život!

Novi učenici u hrvatskim odjelima

Startala je nova školska godina, a sukladno tomu formirani su i novi hrvatski odjeli u srednjim i osnovnim školama. Kada je u pitanju srednja škola, i ove godine su otvoreni profili u trima subotičkim školama: u Gimnaziji *Svetozar Marković* – opći smjer, gdje je upisano 16 učenika, u Politehničkoj školi na smjer tehničar grafičke dorade upisano je osmero učenika, dok je u Medicinskoj školi, smjer medicinska sestra-tehničar upisano 26 učenika.

Glede osnovaca, na teritoriju Grada Subotice nastava na hrvatskom jeziku se od rujna odvija u već poznatim školama: OŠ *Ivan Milutinović*, gdje ima 17 upisanih prvša, te još dva učenika u područnoj školi u Maloj Bosni. U OŠ *Matko Vuković* ove godine ima pet upisanih, a u OŠ *Vladimir Nazor* u Đurđinu upisano je dvoje učenika, koji će biti u kombiniranom odjelu s 2. i 4. razredom. U OŠ *Pionir* u Žedniku je upisano dva učenika na hrvatskom jeziku što nije dovoljno za otvaranje samostalnog odjela te je preporučeno roditeljima da ih upišu u prvu najbližu

školu. Izvan Subotice, u OŠ *22. oktobar* u Monoštoru u prvom razredu ima pet učenika.

Tu su i učenici koji slušaju predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture a takva se nastava odvija u nekoliko škola na području Grada Subotice, ali i u Srijemskoj Mitrovici, Sonti, Monoštoru, Sotu, Plavni, Vajskoj, Lemešu, Bezdanu, Beregu i Petrovaradinu. Za srednjoškolski uzrast takva nastava postoji u Srijemskoj Mitrovici, a sluša se u Hrvatskom domu i župnom dvoru.

»Za nastavu na hrvatskom jeziku za srednjoškolski uzrast postoji zainteresiranost. Za sada imamo prijavljena 24 učenika. Očekujemo da će još šest učenika, koji su završili osnovnu školu, nastaviti pohađati nastavu na hrvatskom jeziku. Tu su i učenici iz Sota i Šida koji su upisali srednju školu u Srijemskoj Mitrovici, smješteni su u učeničkom domu, aktivni su u župi i zainteresirani da pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku«, kaže nastavnik **Dario Španović**.

K. U.

Marin Piuković, novi predsjednik Mladeži DSHV-a

Najveći izazov je animiranje mladih!

Za novoga predsjednika Mladeži Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, jedine ovdašnje političke stranke s hrvatskim preznakom, izabran je student ekonomije iz Subotice **Marin Piuković**.

»Aktivizam u hrvatskoj zajednici sam započeo još u ranoj mladosti. Skoro deset godina aktivno sudjelujem u folkloru, a od djetinjstva sam uključen u *Dužijancu*. Moram napomenuti da redovno posjećujem događaje koje organizira hrvatska zajednica. Prije četiri godine, točnije 2015. odlučio sam se da i ja dam veći doprinos zajednici kojoj pripadam i tada sam se uključio u rad Mladeži DSHV-a«, kazao je Piuković u intervjuu za *Hrvatsku riječ* iz kojeg prenosimo pojedine dijelove.

Planovi i izazovi

Govoreći o planovima na novoj dužnosti, Piuković je naveo sljedeće: »U našem narodu je običaj reći 'pušti ga, mlad je', a ja bih ovu izreku opravdao samo u smislu da puste nas mlade da se i naš glas čuje. Želimo ići progresivno naprijed, rame uz rame s Europom, pratiti trendove i biti moderna stranka koja u svojim redovima ima mlade i obrazovane ljude na kojima nam mnogi mogu zavidjeti. Iako smo svi većinom studenti, a mnogi i odlaze u druge gradove, druge države radi stjecanja kvalitetnijeg obrazovanja, to ne treba i ne smije biti razlog za pasivnost. Naprotiv, treba sva stečana znanja usmjeriti na dobrobit šire zajednice, na dobrobit našeg naroda. Svjesni smo problema s kojima se susreću svi mladi u Srbiji, a to je težak put do zaposlenja, s tim da je mladom Hrvatu koji se ne stidi svojih korijena još i teže... To nas ne smije deprimirati, što više, mora nam biti motiv da budemo na ponos našoj zajednici da prednjačimo u dobrom, ističemo se po kvalitetima. Među planovima za buduću rad ističem razvijanje svijesti o potrebi društvenog aktivizma mladih, koordinaciju s vodstvom i podržavanje rada stranke, dobre komunikacijske veze s podružnicama i mjesnim organizacijama, međusobno umrežavanje, surađivanje i gradnju zajedništva. Važno nam je i povezivanje s matičnom domovinom, političkim strankama slične provenijencije i organiziranje grupnih posjeta Hrvatskoj«.

Kao najveći izazov u ovom mandatnom razdoblju, sugovornik je naveo: »Izazova ima mnogo, ali dakako izdvojio bih jedan, a to je animiranje mladih. Mlada osoba danas ima mnoštvo izbora, sadržaja i mogućnosti. Na nama je veliki zadatak da oko nas održimo broj ljudi koji je sada i svakako privući još mnogo njih. To nije lako, jer kao što znamo mladi mahom odlaze trbuhom za kruhom, a raditi nešto za što nema plaće danas nije 'in'. Naš je zadatak pružiti svima mogućnost za samoostvarivanje i svakome tko želi dati mogućnost da se dokaže. Dodao bih još par izazova: uključivanje mladih u društveni život hrvatske zajednice, uključivanje u rad institucija te poboljšanje komunikacije s povjerenicima za mlade pri Subotičkoj i Srijemskoj biskupiji, kao i suradnja s povjerenstvom za mlade Hrvatskog nacionalnog vijeća.«

Otvoreni prostor

Dodao je i kako su mladi Hrvati iz različitih dijelova Vojvodine prepoznali Mladež DSHV-a kao tijelo unutar stranke preko kojega mogu djelovati.

»Mladež DSHV-a nije centralizirana samo na Suboticu. Članstvo u Mladeži čine mladi iz svih dijelova Vojvodine – od Slankamena, Petrovaradina, preko Vajske, Plavne do Monoštora. Mladi su se već samoinicijativno javili i iznijeli zainteresiranost za rad i angažman u stranci«, pojasnio je Piuković.

Tijekom prošlogodišnjih izbora za Hrvatsko nacionalno vijeće, Mladež DSHV-a se pokazala od izuzetnog značaja za listu koju je podupirala ova stranka. Plan je aktivno pridonijeti angažmanu stranke i na parlamentarnim izborima sljedeće godine.

»Predsjednik **Tomislav Žigmanov** je formirao tim, tim mladih, informatički pismenih ljudi koji su pokazali spremnost za izazov koji se očekivao od nas. Komunikacija i koordinacija je bila na najvišem nivou i na kraju trud svih nas se isplatio. Pošto sustav već postoji, struktura je stabilna, siguran sam da ćemo uspjeti iznijeti i parlamentarne izbore«, kazao je u intervjuu za *Hrvatsku riječ* novi predsjednik Mladeži DSHV-a Marin Piuković.

K. U.

»Spora moda« spašava svijet

Svjedoci smo stalnih negativnih promjena na planetu: globalno zatopljenje, izumiranje vrsta, smanjenje prirodnih resursa. Nalazimo se u situaciji gdje moramo učiniti sve kako bismo sačuvali planet i preokrenuli moguće negativne posljedice. Stručnjaci napominju kako imamo svega jedanaest godina promijeniti način na koji svijet funkcionira prije no što ugrozimo svoj opstanak. Čini se veoma teško potpuno promijeniti svijet, kompanije i pojedince, međutim često najmanje promjene mogu imati najveće utjecaje. Zato trebamo preispitati svoje dnevne navike i poći od njih. Upravo odjeća igra značajnu ulogu u našim životima, ali odigrala je u veliku ulogu u zagađenju životnog okoliša. Modna industrija je druga industrija po zagađenju, odmah poslije naftne! Ona utječe na zrak koji dišemo, vodu koju pijemo i koristimo i na životinje koje žive u njoj, kao i na zemlju na kojoj uzgajamo hranu.

Kako bi se proizveli komadi odjeće, kao što su majice ili traperice, potrebna je velika količina pitke vode. Tijekom procesa pripreme i bojenja izbacuje se velika količina toksičnih supstanci, najčešće u rijke. Ovo utječe na vodu koju pijemo, ali i na namirnice koje koristimo u ishrani. Međutim, i tijekom uzgoja samih materijala, kao što je pamuk, koristi se veliki broj kemikalija kako bi se dobilo što više proizvoda, a ovim putem zagađuje se zemljište. Veliki problem predstavlja i pretjerana proizvodnja i kupovina. Svake godine u svijetu su proizvede osamdeset milijardi tona odjeće, a istraživanja su pokazala da većina ubrzo završi na odlagalištu. Mnogi odjeću čak ni ne obuku prije nego što je izbace iz svojih domova. Ali kako smo uopće stigli dovd?

Brza moda

Tijekom povijesti ljudi su uglavnom imali minimalnu količinu odjeće koja im je bila neophodna. Nju su čuvali, prepravljali i ponovo upotrebljavali. Tako je bilo sve do druge polovice 20. stoljeća. Odjeća se brže i lakše proizvodila, bila je jeftinija ali i manje kvalitetna. Tako nastaje termin »brza moda«, koji označava jeftinu odjeću, često proizvedenu u lošim uvjetima i odjeću koja odgovara trenutnim trendovima. Početkom novog milenija brza moda je doživjela svoj vrhunac. Ali nakon što se 2013. godine jedna tvornica u Bangladešu urušila, dogodila se revolucija. U svijetu je odjeknula vijest da se tvornica u kojoj proizvode najveći modni brendovi urušila, jer je loše napravljena, a radnici su radili za sramne plaće u stravičnim uvjetima. Postalo je očito da nije problem samo u zagađivanju okoliša već i o pitanju

ljudskih prava. Teško je brzo promijeniti nečiju svijest i navike. Ali ljudi su shvatili da je promjena neophodna.

Što nam je činiti?

Postoje načini na koje možemo promijeniti svoj odnos prema odjeći i smanjiti utjecaj koji ta indu-

strija ima na prirodu i zaposlene u njoj. Za početak prestanite kupovati u radnjama brze mode, kao što su *H&M*, *Zara*, *Bershka*, *Stradivarius* itd. Vjerojatno vam ni ne treba neki komad, ali odlazite u kupovinu zato što je zabavno ili da biste osvježili garderobu. Prihvatite činjenicu da bez nekih komada možete. Također, trudite se nositi sve što imate u svom ormaru i da odjeću zaista upotrebljavate. Ukoliko morate ili pak želite kupiti određeni komad, kupite ga u radnjama domaćih brendova ili još bolje u radnjama polovne odjeće (*second hand* radnjama). Ovakva odjeća potpada pod tzv. sporu modu.

Veoma je bitno da čitate etikete, znate materijale i gdje je odjeća proizvedena, kao i tko je i u kakvim uvjetima proizveo. Također, važno je da se dobro brinete o svojoj odjeći. Perite je na niskim temperaturama, nemojte je rastezati, krpite je i prepravljajte je kako bi vam dugo trajala. A kada je vrijeme da vam određena stvar ne koristi, znajte kako je se pravilno osloboditi. Ukoliko je vaša odjeća u dobrom stanju, prodajte je, poklonite ili donirajte svratištima. Ukoliko je u lošem stanju, uvijek je možete pretvoriti u krpe za prašinu, a na kraju reciklirati. Veoma je bitno da ih ne bacamo s ostalim otpadom zato što smeće na deponijama ispušta CO2 plinove.

Na ove načine možete imati održiv odnos prema svojoj odjeći i pomoći da se izborimo s klimatskim promjenama!

Andrea I. Darabašić

Zeleni – svijetla točka u mračnim predviđanjima

Već odavno nema tajni u vezi s upozorenjima o mogućim razarajućim posljedicama globalnog zatopljanja izazvanog čovjekovim djelovanjem. Čak i najpovršnija i najublaženija predviđanja govore o katastrofalnim posljedicama po živi svijet, s raširenim brojčanim umanjnjem mnogih vrsta, pa i potpunim nestajanjem mnogih.

Klimatske promjene su očigledne, najtoplija ljeta u poznatoj povijesti su upravo ova u 21. stoljeću, snježne oluje, nezabilježeni tsunamiji, drastična smjenjivanja vremenskih prilika tijekom dana, pa čak i tijekom nekoliko sati mogu nas samo zabrinjavati. No, to nije dovoljno. Sve što znamo o onome što se događa trebalo bi nas nagoniti da djelamo. Svjesno, savjesno, odgovorno, pametno, pogotovo mi mladi. Jer, budućnost je pred nama, a ne pred onima u srednjoj ili starijoj životnoj dobi.

Mladi većinom za zelene

Jedan od možda boljih pokazatelja da se u svijetu, makar samo i u Europi, nešto pozitivno događa jesu rezultati posljednjih izbora za Europski parlament. Iako se uoči izbora najviše govorilo o natjecanju desnih i lijevih centrista koji već desetljećima vladaju Europskom unijom, s nacionalistima koji nadiru, baš kao i iznenadna promjena vremena sve je iznenadila vijest da su različite zelene stranke i pokreti u 28 europskih država ostvarile do sada neviđen uspjeh. Naime, osvojile su 9,2 posto glasova i 69 mandata i postali četvrta po snazi europska parlamentarna grupacija.

Još je zanimljiviji podatak da su u vodećoj zemlji Europske unije, Njemačkoj, mladi ispod 30 godina u najvećem postotku (33 posto) glas dali upravo Zelenoj stranci, pa tek daleko manje inače vodećoj CDU/

CSU (13 posto), a nacionalisti iz AFD-a su od mladih dobili svega 6 posto.

Mijenja li se opći odnos prema zelenim politikama i očuvanju životnog okoliša općenito u Europi i svijetu? Teško je reći, ali ovi podaci ohrabruju i navještaju da su promjene možda ipak moguće. Da će se zelena izdvajanja iz državnih proračuna svugdje u svijetu postupno uvećavati radi ulaganja u eliminiranje štetnih plinova i sveopćeg zagađenja planeta. Da se kotač povijesti pokrene u drugom smjeru, koji će novim generacijama osigurati opstanak.

Bez budućnosti neće biti ni prošlosti

U protivnom, znamo što nas čeka. Kako Zemlja postaje sve toplija, tako postaje i vlažnija.

Globalno povećanje temperature atmosfere povećava i njenu sposobnost zadržati veće količine vode, a povećanje vlage i gustine zraka izaziva snažne i sve snažnije oluje kojima svjedočimo, a kiša koju one donose uzrokuju obilne i sve veće poplave. To je samo jedan aspekt onoga što nam neizbježno nadolazi.

Kada gubitak šuma padne do točke kada preostalo živo drveće ne bude moglo upiti višak ugljičnog dioksida, čemu se prebrzo približavamo, posljedica će biti uništavajući domino efekt s veoma velikim uvećanjem ugljičnog dioksida u atmosferi. Njegova količina će se povećavati polako ali sigurno, sve dok kritična granica sječenja šuma ne bude probijena, a onda će doći do iznenadnog i nezabilježenog povećanja, što će dovesti do velike promjene u globalnoj klimi, možda i tijekom sljedećih nekoliko godina.

Globalno zatopljenje nije fikcija, niti je borba protiv te pošasti bacanje novca. To je bitka koju jedino čovjek može voditi i koju jedino on može dobiti. Izgubi li je, neće biti nikog da ga žali u budućnosti. Neće više biti budućnosti, a pošto neće biti budućnosti neće biti ni prošlosti.

Tomislav Perušić

Reportaža: Granada

Savršena andaluzijska destinacija

Nikad nije teško otići na odmor – putovanje, a pogotovo nije bilo teško ovog proljeća kada je Srbija pretvorena u kišoviti i mračan oblak koji te umjesto na novosadski Štrand, šalje doma u krevet. Za takav oblak krajem svibnja Španjolska nije ni znala. Njeni oblaci jedva su bili vidljivi od jarkog Sunca koje nas je tada uhvatilo pomalo nespremne.

Kao i na svakom putovanju, i na ovom su nas čekale brojne avanture. Putovala sam zajedno s drugaricom **Ivanom** kod naše zajedničke prijateljice **Antonije** koja je bila na master studijama u Granadi. Poslije prijevoza kombijem iz Subotice do Budimpešte, zrakoplovom do Malage i neočekivane kombi avanture do Granade, stigli smo u grad koji nas je narednih dana divno ugostio, oduševio i utoplio u svakom smislu te riječi.

Osmo čudo svijeta

U podnožju planine Sierra Nevada nalazi se Granada a u području Andaluzija koje često nazivaju »magijom španjolskoga juga«. Ovaj grad je smješten između dvije rijeke, a na samo sat vremena vožnje nalazi se obala Sredozemnog mora. Granada je poznata po umjetničkim djelima i veličanstvenim građevinama iz doba muslimanskih vladara koji su, plašeći se napada kršćana, podigli tvrđavu Alhambro koji je nezaobilazna točka svakog turista. Za obila-

zak ovog bisera arapske arhitekture potrebno je i do nekoliko sati tijekom kojih posjetitelji mogu vidjeti predivne vrtove u kojima je savršen spoj fontana, cvijeća i voda koje žubore po mramornim podovima dvorišta i vrtova, kao i brojne hareme, dvorane i fontane. »Al hamra« na arapskom znači crvena, te porijeklo imena vodi od crvene boje cigle od koje je sagrađena ta palača. Obilazak ove impozantne građevine pravo je uživanje, a svojim dvoranama, dvorištima, kamenim čipkama u stupovima ukrašenim arabeskama i arapskim stihovima i nas je osvojila, kao i memoriju našeg telefona. Važno je napomenuti da je UNESCO Alhambro 1984. godine proglasio svjetskom baštinom, dok je Španjolci smatraju osmim čudom svijeta.

Posebne četvrti ovog grada

Osim Alhambre, Granada je poznata i po almohadijskim ulicama u četvrti Albaicin koje bih opisala kao zanimljivu četvrt s kaldrmiranim ulicama, kao i nevjerojatno velikoj katedrali koja mnogima služi kao mjesto sastajanja. Osim četvrti Albaicin, šetali smo i u četvrti Sacromonte čije su ulice karakteristične za Rome koji su napravili velike i bijele kuće, dok je ta ista četvrt i danas središte glazbe andaluzijskih Roma. Jedne večeri, tijekom šetnje, naišli smo na par koji je za prisutne na ulici strastveno igrao flamen-

ko i time zaista dočarao magiju ovog grada i stavio osmijeh na lice prisutnima.

Zalazak sunca na brdu

Sve vrijeme sam, tijekom pješaćenja ovim gradom, imala osjećaj da ćemo uskoro doći do mora, jer veoma podsjeća na primorske gradove sa svojim uskim uličicama, cvijećem, palmama i bijelim ogromnim zidovima. Kada posjetite Granadu, budite spremni na mnogo pješaćenja i penjanja, jer mnoge ulice i turističke atrakcije vode uzbrdo. Tako smo jedne večeri odlučile dočekati zalazak Sunca kod crkve Svetog Nikole na Mirador de San Nicolas. Najdivniji pogled na Alhambru i Albaicin može se priuštiti nakon dugog penjanja uskim uličicama ovog grada.

Nismo bili jedini s takvom zamisli, nego se na tom mjestu i inače okuplja veliki broj ljudi koji dođe sa svojim obiteljima i prijateljima kako bi uživali u posljednjim sunčevim zracima koji su na kraju zalaska crveno-narančaste boje.

Kuće s tanjurima i cvijećem

Svakim danom doznali smo nešto novo i uvjerali se u čari ovog divnog mjesta koje i dalje krije bijele mavarske kuće s rešetkama od kovanog željeza na svojim prozorima koje krasi crvene muškate. Tako smo naišli i na kuću koja je cijela ukrašena i prekrivena raznobojnim tanjurima i raznovrsnim cvijećem te je šarmantnost glavni epitet tog predjela. Ovaj grad, osim brojnih povijesnih svjedočanstava, može se pohvaliti i prestižnom obrazovnom ustanovom – Sveučilištem u Granadi koje okuplja oko 80 tisuća studenata. Je li zbog toga ili je prosto cijelo stanovništvo takvo, ali noćni život je također na sjajnom glasu te postoje brojni klubovi, kafići i restorančići u kojima zabava ne prestaje do ranog jutra.

Tradicija s tapasima

Nešto što mi je najzanimljivije jest hrana iliti tapasi čiju tradiciju još samo Granada poštuje. Naime, kada sjedneš u kafić i naručiš piće, uz poručeno piće stiže ti i tapas iliti predjelo. Na ovaj način mnogi se i hrane, jer uz taj prvi dobiveni tapas možeš poručiti još jedan za oko euro i pol, što nije skupo u odnosu na prave obroke. Zanimljivo je to što je moja prijateljica koja je tamo bila nekoliko mjeseci, kao i njeni prijatelji iz raznih dijelova svijeta, o tapasu govorila kao o jednoj vrsti jela dok ono u stvari može biti i do 50 različitih malih obroka. U nekim kafićima možeš birati, ali u nekima ne možeš pa ti stigne ono što je došlo na red. Tapas mogu biti male mesne okruglice i parče kruha, mali sendvič, paprikaš, tost, kruh sa sirom i maslinama, krumpir i tako dalje. Svaki put oni bi rekli »idemo na tapas«, te smo Ivana i ja mislile da je tapas određena vrsta jela, a ne igra iznenađenja kojom sudbina bira što ćeš jesti uz odabrano piće. U svakom slučaju, zanimljivo i fino jeste, iako i dalje stojim pri onome da je hrana s naših prostora najbolja hrana svijeta.

»Mogao bih živjeti ovdje«

Posljednji dan smo proveli u drugom gradu, u Malagi, koja, barem za mene, nije toliko posebna poput Granade. Njen najveći plus je, naravno, more koje je upotpunilo naš odmor, dalo našoj duši energije i našem tijelu crvene boje. Ono što je ostalo u divnom sjećanju jest Granada, grad koji je savršena destinacija tijekom cijele godine. Svojom slatkoćom, romantičnim i malim ulicama, kaldrmama, raznoraznim kućama, cvijećem i palmama, veličanstvenim vrtovima i fontanama, svjetski priznatim umjetničkim i građevinskim djelima, kao i zvucima neodoljive španjolske glazbe, a ukusom tradicionalnih tapasa i dobrih vina učinio je da svaki gost zasigurno pomisli: »Mogao bih živjeti ovdje«. Do sljedećeg putovanja: adiós!

Tekst i foto: Kristina Ivković Ivandekić

Za što si se spreman žrtvovati?

Kroz povijest možemo vidjeti razne primjere osoba požrtvovnih za ostvarenje nekoga cilja. Osobnog ili tuđeg. Za obitelj, za ljubav, za karijeru, za domovinu, za bližnjega, za Boga... Ima li smisla uopće žrtvovati sve radi nečega ili nekoga? Možda najbolje to možemo vidjeti kroz nekoliko primjera. Često se danas u modernom tempu života ne obaziremo na ovakve stvari, no nije li također moderni tempo života žrtvovanje svojega vremena, truda i misli na sasvim nebitne stvari? Stoga bi bio red promisliti, kroz ovih nekoliko primjera, jesmo li spremni odvažiti se za nešto i po cijenu života.

Primjeri iz Biblije

Svakako jedan od najodvažnijih primjera je onaj koji su postavili mučenici makabejski. O tome izvještava Sveto pismo u Drugoj knjizi o Makabejcima, glava 7. Sedmorica braće i majka bili su uhvaćeni u vrijeme kada je nad Izraelom vladao grčki kralj, Antioh IV., koji ih je želio prisiliti da prekrše Mojsijev zakon. Evo što kaže izvještaj o njima: »Kad su se usijali [tave i kotlovi], dade odmah onomu, koji je progovorio ispred drugih [misli se na drugih šestoro braće], odrezati jezik, po običaju Scita kožu mu s glave zguliti i ruke i noge odsjeći, a druga su braća i mati to morala gledati. Sasvim osakaćeno tijelo dade još živo donijeti na oganj i peći na tavi. A dok se je dizala para iz tave, ostali su se hrabрили zajedno s materom, da umru junački« (2 Mkb 7, 4-5). Sva su braća dobila isti tretman. Je li to ono viteško herojstvo o kojem se priča? Je li to pravo značenje od *Umri muški*, za razliku od filma, gdje **Bruce Willis** ionako ne umre. Ali nije ovdje samo prikaz junačkog srca sedmorice braće – sve ovo je gledala njihova majka. A o njejoj veličini govori dalje tekst: »Svakoga je od njih opominjala u materinskom jeziku, puna plemenitoga osjećaja. Čeličila je žensku ćud muževnom srdačnošću...« (2 Mkb 7, 21), te je posljednjem rekla: »Ne boj se toga ovdje zlotvora, pokaži se vrijednim braće svoje i podnesi smrt, da te u vrijeme smilovanja opet nađem s braćom tvojom!« (2 Mkb 7, 29). Koje li hrabrosti. Na kraju je i sama podnijela mučeništvo. Da stavim ovo u širu perspektivu, njihov grijeh je bio što nisu htjeli jesti svinjetine.

Nije li Abraham ostavio zemlju u kojoj je rođen i bio spreman žrtvovati svoga jedinoga sina? I nije li

David stao u boj protiv Golijata? Zar nije sam Krist rekao: »Tko izgubi svoj život poradi mene, spasit će ga.« (Lk 9, 24)? Toliki su primjeri kršćanskih mučenika, da bi *KUŽIŠ?* mogao izlaziti svaki dan, i imali bismo nekoliko godina posla sve da ih opišemo.

Primjeri iz života

Osim onih junačkih o kojima se pričaju priče, ima i puno onih čije su priče potpuno tihe. Zar ne ide u rat tisuće i stotine tisuća ljudi? Pa opet, čujemo priče o tek nekolicini heroja. Zar nije i onaj nepoznati vojnik također položio svoj život braneći ili ostvarujući ideale kojima je bio vođen na bojišnicu? Branili su svoje obitelji, tuđe obitelji. Svoje domove i zemlju svojih djedova.

Koliko je majki koje daju svoj život radi djetetovog zbog komplikacija pri trudnoći?

Možemo spomenuti i one klasike, one koji svaki dan dobrovoljno svoj život stavljaju na crtu radi tuđe nesreće – vatrogasci, policija (barem u teoriji), medicinski radnici...

Druga strana

Kao što svaki novčić ima dvije strane, tako se osoba može žrtvovati puno i za upitne ciljeve. Kriminalci svih vrsta i područja, ratni huškači i tako dalje. Znamo da ne žive svi za ideale. Neki žive samo za životarenje, neki samo za sredstva, a ne za ciljeve. Zar nije tužan život onih koji se posvete karijeri i u svemu tome izgube osjećaj za obitelj i za bližnje? Oni koji žive samo radi uživanja, kao svojeg primarnog cilja u životu, izgube razum. Koliko je besmisleno ubijanje nerođene djece, jer su bila slučajnost u nekoj od »ludih noći«? Postoji nešto što se zove *Worldometers*, koji je baziran na statistici Svjetske zdravstvene organizacije, te broji iz sekunde u sekundu koliko se pobačaja napravi u realnom vremenu. Ima ljudi koji žrtvuju, ako ništa drugo, onda dobar dio svojega vremena opravdavajući to.

Ako ste dogurali do ovdje, jasno Vam je da nam ostaje za kraj zapitati se: Jesam li ja spreman podnijeti žrtvu, ako bude potrebno? Za što točno?

Ivan Čavrgov

NEDJELJA POPODNE

Nedjelja popodne:
događa se erupcija misli
o tebi

koja mi za sobom ostavlja samo prašnjave kovrče
i tragove sjećanja da tamo, gdje je nekada gorjela vatra,
sada je samo pepeo

Jauk »Umire se sasvim drukčije«!
pod tvojim svilenim prstima
koji će vječno u meni odjekivati
započeti apokaliptični pohod na utihnulu želju
da razotkrije svetu istinu koja tinja u meni
glas koji me prati
kud god krenem

Bojim se stvarnosti noći
od koje nikada ne mogu pobjeći
a pobjegla bih
toliko daleko
da zaboravim da je ikada postojao trenutak kada odlaziš
i ostavljaš prazno mjesto za sobom

Ostaje samo izbljedjela silueta moje aure
što sa sobom vuče sve karmičke živote
ciklus beznadnog ponavljanja
dok me nešto
dijabolično u meni
pušta da još uvijek budem u tom snu

Čekam melodiju tvog glasa da ozari moje bore,
ucrtanu mapu na mom licu
koja prati put ljubavi
i vodi do tebe

Koliko se rastanaka još treba dogoditi
do ponovnog susreta?

Maja Andrić, Subotica

Poziv

Ukoliko ste iz AP Vojvodine, niste stariji od 30 godina i pišete poeziju ili prozu na hrvatskom jeziku, pozivamo Vas da šaljete Vaše radove za našu rubriku *Litera*! U slučaju proznih uradaka, najbolje je da to budu kratke priče ili dijelovi nekog većeg teksta. Više informacija možete dobiti na naš mail: kuzis07@gmail.com.

**ROBIN
THICKE**

Par trikova za uspješnije učenje

Mnogo je trikova za bolje pamćenje, ali niti jedan još nije djelovao kao ovaj. Ako ste prije nekog teškog testa ili usmenog odgovaranja učili cijelu noć, vjerojatno ste upoznati s tim frustrirajućim osjećajem magle u glavi dok se pokušavate sjetiti nekog detalja i nikako da dođete do njega. Vjerojatno ste trebali slijediti onaj prastari savjet i prespavati na tome.

riječi, međutim oni koji su otišli na spavanje odmah nakon učenja nevezanih parova riječi mogli su ih se brže i lakše sjetiti.

Čak i bolje, znanstvenici su zaključili da, kad odete na spavanje nakon što ste nešto naučili, usporavate propadanje memorije – brzinu kojom zaboravljate stvari – nakon što se probudite. To nam govori da je spavanje ključni dio učenja ne-

Novo istraživanje otkriva da učenje prije spavanja poboljšava sposobnost učenika da se prisjeti informacija. Znanstvenici kažu da su odlučili proučiti utjecaj sna na memoriju, jer, iako postoje brojna istraživanja vezano uz prednosti sna, stručnjaci na tom području još uvijek nisu znali hoće li spavanje ili ono kad ostanete budni neko dulje vrijeme (ponekad čak i cijelu noć) uzrokovati to da zaboravite informacije.

Znanstvenici su u dvije grupe podijelili studente s Harvarda, one koji su imali naviku spavati najmanje šest sati i zamolili su ih da zapamte dva skupa parova riječi – jedan skup riječi bio je nekako povezan, kao što su »škola« i »ploča«, a drugi je bio sastavljen od slučajnih i nepovezanih riječi. Jedna je grupa naučila te riječi u devet sati ujutro, a zatim nastavila sa svojim normalnim danom. Dok je druga grupa učila te riječi u 21 sat navečer, a nakon toga su išli spavati. Spavanje nije utjecalo na to jesu li se sudionici mogli sjetiti povezanih parova

čeg novog i igra važnu ulogu u formiranju novih sjećanja. Znači, spavanje umjesto cjelonoćnog učenja čini se kao dobar izbor.

Inače, znanstvenici su utvrdili da postoji i doba dana u kojem se možeš puno bolje fokusirati i naučiti gradivo. I ne, to uopće nema veze s tim jesi li ili nisi dovoljno pametan/a.

Kako donosi *Oxford learning*, znanstvenici su pronašli način kako odrediti kada je najbolje učiti. Došli su do jako zanimljivog zaključka, a to je da se najbolje vrijeme za učenje razlikuje od učenika do učenika. Znači, jedni učenici mnogo lakše i brže pamte u jutarnjim satima, dok je drugima puno lakše učiti navečer.

Ipak, nedavno istraživanje provedeno među studentima na Sveučilištu u Nevadi pokazalo je da većina studenata i mladih mnogo bolje pamti u popodnevnim i večernjim satima.

(www.teen385.com)

VELIKI DOPRINOS kulturi sjećanja

Veliki doprinos kulturi sjećanja kod bunjevačko-šokačkih Hrvata u posljednjih 100 godina dao je **Ilija Džinić**, kulturno-prosvjetni radnik iz Sombora. Rođen je u Čonoplji prije skoro 125 godina, odnosno 23. listopada 1894. od siromašnih roditelja **Gрге** (po zanimanju kolara) i majke **Marije**, rođ. **Palić**. Osnovnu školu je završio u svom rodnom mjestu s odličnim uspjehom. Nakon toga upisao je Nadbiskupsku klasičnu Isusovačku gimnaziju u Kaloči rujna 1906., koju je završio lipnja 1914. kao najbolji đak svoje klase. Po završetku gimnazije upisao je Bogosloviju, također u Kaloči.

Milosrdan kao milosrdni Samaritanac, po izbijanju Prvog svjetskog rata Džinić je tražio i dobio dozvolu od školskih vlasti za posjećivanje ranjenih vojnika, Hrvata i Srba, smještenih u vojnoj bolnici u Kaloči. Pomagao im je ne samo u dopisivanju s njihovim obiteljima (iz Iriga, Privlake, Siska, Vukovara, Osijeka itd.) nego i u pisanju molbi za ratnu potporu njihovih obitelji. Zbog kronične upale bubrega, koju je dobio poslije preboljele jače gripe, u drugoj godini je napustio studij bogoslovije (u jesen 1915.). Pokušao je privatno studirati pravo u Budimpešti, ali ga je i u tome omela bolest. Zdravlje je povratio pridržavajući se strogo propisane dijeta.

Poslije Prvog svjetskog rata primljen je kao privremeni bunjevački učitelj pri rimokatoličkoj vjeroispovjednoj školi u Čonoplji (31. ožujka 1919.), a po polaganju razlikovnog ispita i stjecanju učiteljske diplome u Srpskoj učiteljskoj školi (lipnja 1919.) za stalnog bunjevačkog učitelja (31. kolovoza 1919.). Po podržavljenju ove škole 1920. postao je njezin upravitelj. Na tom položaju ostao je uz kraće prekide sve do travnja 1942., kada je prinudno umirovljen. Listopada 1919. oženio se **Petro-
nom Zahorai**, koja mu je rodila dvoje djece: sina **Ilu** i kćerku **Emicu**.

Po ulasku mađarske vojske u Bačku, kao istaknuti hrvatski intelektualac doživio je torturu. Godinu dana je

bio bez službe i mirovine. U ljeto 1942. zbog školovanja dvoje djece preselio se u Sombor. Ondje je izabran za blagajnika-službenika Rimokatoličke crkvene općine. Poslijeratna agrarna reforma oduzela mu je 12 katastarskih jutara zemlje. Umirovljen je 1. ožujka 1965. nakon 22 godina i 8 mjeseci neprekidne službe u RKCO. Nakon teške bolesti, umro je 19. lipnja 1981. u 87. godini.

Na kulturnom i društvenom polju Džinić je ostvario vidne rezultate. Pokrenuo je prosinca 1920. u Čonoplji Bunjevačku čitaonicu, koja je činila stožer društvenog života ovog mjesta. Nakon toga povezo se s Hrvatskim književnim društvom Sv. Jeronima u Zagrebu. Bio je suradnik brojnih hrvatskih listova. Pisao je za *Somborske novine*, *Hrvatski književni list*, kalendar *Subotička Danica*, kalendar Društva sv. Ćirila i Metoda *Katolički godišnjak* itd. Skupština općine Sombor dodijelila mu je 1968. listopadsku nagradu »za izuzetne zasluge na području dugogodišnjeg prikupljanja građe i obrade pojedinih problema naše zavičajne istorije«. Ostavio je iza sebe brojna djela različite tematike. Po vrijednosti se izdvaja neobjavljena zbirka bećaraca i narodnih pjesama iz Sombora i okoline.

Vladimir Nimčević

U srcu kršćanstva i umjetnosti

16

Sve riječi napisane o Rimu ne mogu vjerno prenijeti dojam i osjećaj koji vas obuzme kada se nađete u njemu, hodate njegovim ulicama i kada vas grad posve obuzme. Dugo godina nakon prvog kratkog posjeta Rimu držala me je želja da ga posjetim ponovno. Ovoga ljeta, lijepim povodom i uz pomno planiranje, uspjelo mi je ponovno otići u Rim, i to na deset dana.

Obično se ne savjetuje posjet Vječnomu gradu tijekom najtoplijih mjeseci ljeta – srpnja i kolovoza, ali, čak i ako samo tada možete ići, nećete se pokajati. Najbolji i najjeftiniji vid prijevoza jest avionom niskotarifne kompanije iz Budimpešte. Kada se stigne u Rim na aerodrom Ciampino, može se ići autobusom do grada. Inače, kroz Rim prometuju dvije linije metroa – crvena i plava, a osim toga, postoje i autobusi i tramvaj koji prometuju kroz manji dio grada. Smještaj ćete sigurno odabrati prema osobnim afinitetima, ali je važno pronaći smještajni objekt koji je blizu metro stanice, kako ne biste gubili previše vremena na prijevoz.

Što posjetiti?

Ovo pitanje zahtijeva kompleksniji odgovor, ali za pravo može biti i vrlo jednostavan – za što god se odlučite, dobro ste izabrali, jer je Rim najveći muzej na otvorenom. Vaši obilasci mogli bi se grupirati u dvije grupe – obilazak kršćanskoga Rima i razgled rimskih antičkih iskopina.

Kada kažemo kršćanski Rim, zasigurno najprije pomislite na Vatikan. Prvog dana u Rimu ćete se i

uputiti u Vatikan – državu i glavni grad katoličkoga svijeta. Unutar zidina koje se zovu Borgo nalazi se Apostolska palača, gdje stanuje papa i djeluju mnogi uredi Svete Stolice. Vatikan je jedina država na svijetu koja ima više uposlenika nego stanovnika! U sklopu Vatikana su i Trg svetog Petra, bazilika sv. Petra, Vatikanski muzeji sa Sikstinskom kapelom, Vatikanska knjižnica, Tajni arhiv, Dvorana Pavla VI. za audijencije... Za obilazak Trga i bazilike potrebno je izdvojiti nekoliko sati, a ukoliko želite vidjeti cijeli Rim s kupole bazilike, onda još i više. Ulazak u rimske crkve i bazilike je besplatan! Naplaćuju se samo posjeti muzeja u sklopu crkve, riznice, ponegdje silazak i razgled kriptе.

Trg i bazilika svetog Petra

Ulaskom na Trg svetoga Petra, vi ste na teritoriju Vatikana. Poznati trg je remek-djelo arhitekta **Berninija (Gian Lorenzo Bernini)**, građen u XVII. stoljeću. Na trgu se nalazi 284 stuba načinjenih u obliku raširenih ruku koje simboliziraju Katoličku crkvu koja želi prigrbliti cijelo čovječanstvo.

No, kada ste na Trgu svetoga Petra i želite vidjeti baziliku, spremite se na čekanje u dužem redu, ali, isplatit će vam se! Osigurajte sebi dobru literaturu – vodič za Rim, kako biste mogli pratiti i pamtiti što ste sve vidjeli. Možete koristiti i aplikacije, ali dobar stari papirnati vodič neće izgubiti internet konekciju, a neće se ni ažurirati.

Najveća bazilika svijeta nalazi se iznad poganskoga groblja. Tijekom Neronovih progona kršća-

na 67. godine mučeničkom smrću umro je sveti Petar. Kršćani su ga pokopali na poganskome groblju nasuprot Neronovu cirkusu. Kasnije je iznad groba svetoga Petra izgrađena skromna kapelica. Nakon pobjede u znaku križa koju je 313. godine Konstantin izvojevao nad Maksentijem, car Konstantin 324. daje izravnati groblje kako bi na tome mjestu sagradio baziliku. Današnja bazilika ima 44 oltara, 11 kupola, 778 stupova. U samoj bazilici smještena su mnoga vrijedna umjetnička djela, a pomenut ćemo ona najpoznatija: Berninijevih 39 kipova svetaca, **Michelangelova** Pieta...

Vrtovi i muzeji

Nakon posjeta bazilici, red je na cijeli vatikanski grad. Ulaznice za posjet Vatikanskim vrtovima i Vatikanskim muzejima i Sikstinskoj kapeli možete naručiti putem interneta, i to u jednoj karti! Najbolje je izabrati što raniji termin, te prvo pogledati Vatikanske vrtove s vodičem (ovo je jedini način) u trajanju od dva sata, a po-

tom nastaviti obilazak Vatikanskih muzeja i na kraju Sikstinske kapele. Za ovo treba izdvojiti cijeli dan, a neophodne pauze možete praviti u kafeterijama koje se nalaze u sklopu vatikanskoga kompleksa. U muzejima je sve obilježeno, te vam dodatna literatura možda i nije potrebna, osim za uspomenu i za samostalno istraživanje kod kuće. Postoji još nekoliko (skupljih) mogućnosti razgleda Vatikana, pa ćete odlučiti što vam odgovara.

Osim samoga Vatikana, po cijelome Rimu nalaze se zgrade i crkve koje su na talijanskom tlu, ali, imaju status eksteritorijalnosti. Takva je i papina ljetna rezidencija Castel Gandolfo. U sklopu Vatikanskih muzeja ima 12 različitih muzeja i svatko će naći svoj omiljeni. Osobno, najviše me se dojmila *Pinacoteca Vaticana* gdje se čuvaju zbirke umjetničkih slika velike vrijednosti, smještene u 17 dvorana.

Kad izađete iz Vatikanskih muzeja u svijet, još dugo će vam ove lijepe slike titrati pred očima.

(Nastavit će se)

Klara Dulić Ševčić

Povratak čovjeku i prirodi

Film i filmska umjetnost u globalu, tek ponekad, u ciklusima, osvrnu se na svoj početak, a to je nijemi film. Od pojave zvuka (iako su isprva skoro svi bili protiv), 1927. godine, na filmu nije prošlo ni stotinu godina, ali ipak prošlo je dovoljno da zaboravimo da naši karakteri, junaci i miljenici uopće ne moraju biti toliko brbljivi, a da bi ispričali priču. Televizijska produkcija kao odgovor

počela je pomjerati granice i zbilja je uspjela dosegnuti nivo za divljenje. Kadrovi koji govore slikom, kako to filmu i doliči, kao da su pobjegli s filma i otišli na televizijske ekrane, a film je izgubio svoju glavnu odliku, ili ti kompas – priču. Pisao sam recimo o filmu *Roma*, koji je na *oscarima* odnio nekoliko nagrada, ali samo desetljeće ranije, jedan takav film, *Akademija* ne bi ni razmotrila, a kamoli proglasila ga najboljim ostvarenjem. Ne zato što je film loš, naravno, već zato što je Hollywood, ili bar glavni, takozvani A tokovi Hollywooda, nisu ostavljali prostora filmu poput *Rome*, koji su, pak, uvijek bili rezervirani za festivale, i to najčešće one europske, kojima se Hollywood, kao takav, nikada nije bavio.

Kako je sve jedan veliki ciklus u današnjem broju spomenut ću film koji je u svakoj svojoj minuti bez izuzetka – film. Bilježen na traku preko pet godina, u dvadeset i pet zemalja, i to na pet kontinenta, bez ijedne izgovorene riječi, bez monologa, bez dijaloga, film koji govori o svijetu kao takvom, prikazujući surovost i ljepotu i podsjećajući nas da su često ta dva samo prazne riječi koje govore o istoj stvari. Riječ je o filmu *Samsara*, redatelja **Rona Frickeja**, inače dokumentariste koji je davne 1992. godine zakoračio u svijet igranog filma (režirajući jedan od dijelova *Star Wars* serijala), a potom se vratio dokumentarnom filmu.

Između početka i kraja

Samsara, riječ koja dolazi iz hinduizma i budizma i označava ciklus rođenja i smrti, obje riječi koje tako živo vraćaju sjećanje na sva bića, sve objekte,

sve forme koje poznajemo, forme koje zauzimamo i sami. Ron Fricke u sat i pol govori o tom ciklusu, bez dodatnog ukrašavanja, bilježeći prirodu, ljude, običaje, plemena koja i danas postoje u raznim za-bitima Planeta, plemena i ljude koji nikada nisu vidjeli druga ljudska bića. Film koji čovjeka vraća čovjeku, prirodu prirodi i život u sva bića, sve forme, u isto vrijeme podsjećajući nas da smo svi jedno.

Kombinirajući kadrove prirode, vulkana koji su na koncu erupcije, i kadrove ljudi koji za druge izvide umjetnost i, s druge strane, beskrajnu tišinu svjetlosti s industrijama svijeta (koje su svijet za sebe), sve vrijeme vješto balansirajući između početka i kraja. I zbilja, suptilnim, a u potpunosti filmskim jezikom, Ricke nas ovim ostvarenjem, premijerno prikazanim 2011. godine, podsjeća na činjenicu koju smo davno zaboravili, ne samo kao ljudi 21. stoljeća, već kao civilizacija koja hoda i stvara ovim Planetom, eonima – smrt nije opozit životu, smrt je opozit rođenju. Život nema opozita.

Zajednički imenitelj

Upravo na tom mjestu život može početi. I upravo zbog toga moje preporuke idu ovom filmu, jer je *Samsara* jedno od onih ostvarenja koje bez ijedne riječi bude zajedničkog imenitelja u čovjeku, zajedničkog imenitelja u svemu. U dobu u kojemu svi imaju ponešto za reći moja pažnja odlazi onima koji ne govore, onima koji djelaju. I tu prvenstveno mislim na Prirodu, jer da drvo može misliti i govoriti, samo rijetki bi za sebe uspjeli pronaći kisika.

Zato vas pozivam da se upitamo je li nam to Priroda pokušava nešto pokazati, na nešto ukazati. Referirajući se i na sve ljude koje zovemo velikim pronalazačima, podsjećam da je njihov genij velikim dijelom bio u promatranju, u iskrenom i vjernom promatranju Prirode, tog velikog učitelja koji nikada ne skriva istinu. Zato vas pozivam na promatranje, kako izvana tako i unutra. Pozivam vas da pogledate ispod riječi, ispod svakoga mogućnog značenja jer tamo ćete sigurno pronaći više istine no u bilo kojim riječima, pa tako i ovima. Iako, promatranje i iskreno uočavanje, također dio su vježbe a *Samsara* je svakako dobar početak za tako što. I s druge strane, u pitanju je film, jedno izuzetno ostvarenje, tako da je zabava svakako neizostavni dio ove avanture. A gdje ima istinske zabave, mora biti i bar malo istine.

Dejan Prčić

Prava američka omladina

Prije trinaest godina premijeru je imao prvi film od kasnija još dva dijela franšize *High School Musical* sa **Zac Efronom** i **Vanessom Hudgens** u naslovnim rolama. Filmovi su osvajali nagradu za nagradom, a Amerika koju smo tada imali prilike vidjeti bila je ružičasta, slatka u svojoj tuži, osim škole bili su bazeni i to su bili *mainstream* klinci, to je bila većina. Trinaest godina kasnije američki predsjednik **Donald Trump** svojim ponašanjem ne razlikuje se mnogo od predsjednika bilo koje zemlje trećega svijeta, osim po opsegu svoje moći, naravno. U pitanju je jedan šarlatan koji je sofizam iz udžbenika filozofije prenio na twitter, a crna komedija je iz filma pobjegla u stvarnost te u tome bijegu izgubila najznačajniju odoru – humor. Trinaest godina kasnije, dopustit ćete mi, *school* nije više *musical*, ali svakako jeste *high*; pored škole nisu bazeni i klinci, ta prava većina SAD-a koja živi usred ničega i samo ničega, ta prava većina klinaca, dakle milijuni i milijuni djece koja znaju da ako su rođeni siromašni do kraja života ostat će siromašni; ako im se otac razboli od raka, umrijet će jer su lijekovi toliko skupi da, usprkos što su i majka i otac cijeloga života zaposleni, liječenje si ne mogu priuštiti – o tim klincima, o tim ljudima govori serija *Euforija* (*Euphoria*) koju kao kreator potpisuje **Sam Levinson**, a u svojstvu jednog od izvršnih producenata i popularni pjevač **Drake**.

Milenijalci bez budućnosti

Rue Bennett (**Zendaya**) djevojčica je od šesnaest godina koja je vrijeme provodila s umirućim ocem i za vrijeme te teške bolesti i počela, bdijući pored njega, uzimati lijekove, te se postupno »navukla« na opijate da bi se, čime serija i počinje, predozirala, te završila na klinici za odvikavanje. Nakon što iz klinike izađe, Rue nas postupno upoznaje sa svojim prijateljima u školi, njenim sugrađanima, njenim gradom – pravom američkom većinom, pravim stanjem te nacije. Na prvi pogled imamo sve ono što imamo u svakoj srednjoj školi ili bilo kojoj školi u kojoj još ima ljudi; momka velikih ambicija, dobrom porodičnom pozadinom i skrivenom agresijom koja svakoga trenutka prijete da izbije; njegovu djevojku, te naravno najljepšu djevojku u školi; djevojku koja ima problema s kilogramima, te sve probleme vezane za momke i pitanja seksualnosti; djevojku punu nesigurnosti i momke opterećene adolescencijom i svime što ona nosi. Međutim, ono što im je svima zajedničko jest upravo to beznađe, beznađe ljudi ispred kojih je čitav život, život koji je započeo bombardiranjem kula Bliznakinja, dakle smrću, rušenjem, terorizmom; životi obilježeni nemaštinom u svakom smislu, životi koji imaju samo svijest da ispred njih nema ničega; to je *Euforija*.

Autori govore priču o djeci ne samo u SAD-u već o djeci bilo gdje danas u svijetu. U pitanju je kolektivno osjećanje i svatko tko želi razumjeti takozvane milenijalce mora biti svijestan ovoga. Kreator serija ne koristi ovo beznađe kao opravdanje već kao jednostavnu plotku za sve što će se kasnije dogoditi i zbog toga je najvećim dijelom *Euforija* doista jedan odličan projekt, koji ostavlja mogućnost za prava pitanja, te nadajmo se i prave odgovore.

Novi žanr

Kada je u pitanju režija, *Euforija* nas ni tu ne ostavlja ravnodušnima. Svaka od epizoda negdje je između muzičkog spota, filma kratkog metra unutar televizijske serije. Dramaturški, svaka od epizoda posvećena je jednome karakteru iz srednje škole, a kako je svaki lik drugačiji, tako se i estetika svake od epizoda veoma suptilno mijenja. Muzika je sastavni dio skoro velikog broja scena, i sposobnost autora da manipuliraju muzikom raznih žanrova i epoha u seriji o milenijalcima ispostavila se kao keč u rukavu. Upotreba društvenih mreža, te čitava filozofija vezana za njih i ogroman dio života koji se odvija upravo na društvenim mrežama – predstavljeni su i estetski i dramaturški kao organski dijelovi radnje, te zajedno s muzikom, ponekad čak koreografijama radnje i scena, doista možemo reći da se radi o jednom novom žanru prilagođenom milenijalcima koji je donio nešto posve novo i veoma zanimljivo. Nekada prezreno prepričavanje u filmskoj formi u ovoj seriji funkcionira više nego odlično (naravno, kada je pažnja ciljne grupe manja od makovog zrna).

Euforija nije samo serija za djecu koja generacijski pripadaju onima o kojima serija i govori. Ovo je serija za sve, koliko god gorka može biti pripadnicima starije generacije, koliko god tematika bila daleka i nerazumljiva. Možda je i važnije da jednu ovakvu priču pogledaju stariji od adolesceneta, jer će vjerovatno sve ono što su znali, ali su odbijali suočiti se s istim – isplivati na površinu i pokazati se kao istina. To je Amerika, a Amerika je svijet, zar ne?

Dejan Prčić / Foto: thrillist.com

KAUBOJKE

20

Kao i svake godine, rujan označava jedan kraj i jedan početak. Kraj opuštenog ljeta i bezbrižnih dana, a početak nove školske godine i svakodnevnih obveza. Generalno, svaka sezona u svijetu mode posljednjih godina donosi neke promjene i novine koje se u zavisnosti od svoje namjene i atraktivnosti zadržavaju duže ili kraće.

Ove godine neki naglasak u modi, što se tiče predstojeće jeseni i zime, bit će na kaubojskim čizmama, popularno zvanim *kaubojkama*. Da, da... Neko vrijeme nisu bile pristutne u svijetu mode, a također se i ne zadržavaju dugo na tom »tronu« popularnosti, jer su često na granici »ljepote«. Mnoge žene i djevojke ih izbjegavaju zbog špicastog oblika, te se ne osjeća svatko dobro u njima. Sve u svemu, kaubojske čizme se mogu veoma

lijepo kombinirati sa svakodnevnom garderobom, teksas suknjama, farmericama i džemer haljinama. Kao i svaka vrsta čizama, i one imaju svoje plitke i duboke modele, kao i modele s višom ili nižom štiklom. Ono što je veoma značajno kod kaubojskih čizama je to što se one mogu nositi i već s prvim jesenskim zahlađenjem, a da ne izgleda čudno i previše zimski. Tako da je sigurno da će ove jeseni one dominirati u svijetu mode. Ukoliko se odlučite za njih, sretno!

Milijana Nimčević / Foto: AlliExpress

TALENTIRANA TECHNO DAMA

U ovom broju razgovaramo s **Kristinom Vrgov** aka Fibra Vrgov, mladoj i izuzetno talentiranoj DJ dami sa subotičke underground scene koja je svoj zanat ispekla na žurkama u *Studiju 11*. Iako joj tek 19 godina, njeno samopouzdanje za DJ pultom djeluje kao da se ovim bavi duži niz godina. Kristina nam otkriva svoje početke, uzore kao i neke interesantne ideje koje bi mogli i voljeli vidjeti provedene u djelo jednoga dana. U svakom slučaju, ljubitelji technoa ne propustite poslušati Fibru uživo!

KUŽIŠ?!: Kako i kada si počela baviti se glazbom?

Počelo je sve od plesa. Kao mala trenirala sam ples, tačnije mažuret/twirling sa štapom, i kad god sam nastupala na natjecanjima, birala sam muziku koju nitko drugi nije. Bila je to upravo elektronska muzika, techno. Počela sam skraćivati i miješati trake kako bi mi se što bolje uklopilo uz koreografiju.

Što se tiče samog produciranja i DJ-inga, svoje trake pravim od sredine 2017. godine. Sve je krenulo

spontano, poigravajući se u programu *FL Studio 11*, a zatim i puštanjem istih u programu *Traktor*.

KUŽIŠ?!: Kako si se upoznala sa elektroničkom glazbom?

To je taj period plesa, mada mislim da je veliku ulogu imao moj tata, koji mi je rezao takvu muziku na CD-ove. To su bili remiksi raznih hitova, **Bennie Benassi**, **Tiesto** itd. Poslije sam sama počela istraživati cijelu scenu.

KUŽIŠ?!: Tko su ti uzori, ako ih imaš? Imaš li omiljeni album?

Ne bih izdvojila ni jednog izvođača kao uzora, jer pokušavam da ostanem što više svoja. Mada mislim da je Gesaffelstein, francuski DJ/producent, da počnem s cijelom pričom. Njegova muzika mi se čini veoma oštrom, jakom ali nekako čistom i mekanom u isto vrijeme. Moram da izdvojim **Situ Abellan**, DJ/modela, koja me dosta modno inspirira.

Omiljeni albumi mi se mijenjaju. Trenutno je to *Scars of Love* od Fractionsa.

KUŽIŠ?!: Dio si kolektiva Šablon. Reci nam nešto više o tome?

Šablon me je prvi pozvao da nastupam, kada sam imala samo dve trake i nula iskustva u puštanju muzike. Nastao je sa namjerom da se njeguje elektronička scena u Subotici, na mjesečnom nivou, zajedno s umjetnošću. Svi mi koji smo dio *Šablon* ekipe, imamo nešto zajedničko, ali opet svatko ima neku svoju priču. Izdvojila bih synth, techno i new beat kao nešto što svi dijelimo. Sigurna sam da će *Šablon* nastaviti sa svojim idejama i da će biti sve jača i prepoznatljivija organizacija koja će dovesti izvođače/umjetnike vrijedne pažnje.

KUŽIŠ?!: Gdje si sve nastupala do sada? Neki planovi za sljedeće nastupe?

Prvi nastup je bio u *Dot concept baru* u Subotici. Zatim, par puta u *Studiju 11*. Posljednji put je bilo u Kulturnom Centru *LAB* u Novom Sadu. Ciljam na Beograd, s obzirom da sam trenutno tamo zbog studiranja. Mislim da mi je Beograd super odskočna daska i za neke daljnje destinacije.

KUŽIŠ?!: Planovi za budućnost?

Planovi su mi da eksperimentiram i miješam orijentalne zvukove s industrijskim technom. Da spojim nespojivo. Želim što više nastupati i putovati. Plan mi je da imam svoju liniju odjeće koja bi zajedno išla uz moju muzičku priču.

Ivan Benčik

Ptičići u Subotici

Ptičići nastaljađu svoju turneju *50 godina Woodstocka*, koncertom u Subotici, u klubu *Mladost*, koji će biti održan u petak, 4. listopada, s početkom u 22 sata. S repertoarom sačinjenim od najvećih hitova

šezdesetih godina novosadski Bluebirds i imaju iza sebe preko 250 klupskih i festivalskih nastupa u zemlji i inozemstvu, uključujući i *EXIT Summer of love 2017*. U godini velikog jubileja obucite se veselo i budite sigurni da se nalazite na pravom mjestu, najavljuju organizatori. Cijena ulaznice je 250 dinara.

Indirekt u Beogradu

Showcase festival *Indirekt* bit će održan od 2. do 4. listopada u deset prostora u Beogradu, uz dodatne tajne koncerte na tajnoj lokaciji. **Bojana Vunturišević, Marčelo**, Ana and The Changes, Detour, Porto Morto, Ljubičice i Turisti samo su neki od ukupno 38 izvođača koji će nastupiti na petom izdanju festivala. Kao poseban program bit će održana i Indirekt konferencija koja će ugostiti preko 40 predavača iz cijeloga svijeta.

Indirekt je prvi »showcase« muzički festival u Srbiji na kome booking agenti, organizatori festivala, producenti, izdavači i drugi profesionalci muzičke industrije, kao i ljubitelji muzike, mogu otkriti novu muziku i mlade i svježije izvođače iz cijele Europe. Više informacija na njihovoj internetskoj stranici: <https://indirektfest.com>.

LP Duo u Novom Sadu

Koncert za dva hibridna klavira, kojega izvodi LP Duo, bit će održan 11. listopada u novosadskoj Sinagogi. Početak je u 20 sati. Na najavljenom koncertu izvest će njihovu autorsku muziku s novog albuma *Duality*. Duo čine **Sonja Lončar** i **Andrija Pavlović**, višestruko nagrađivani pijanisti, kompozitori i inovatori na polju suvremene i elektroničke muzike. Nastupali su širom svijeta. Jedni su od pokretača međunarodnog, umjetničko-znanstvenog projekta *Kvantna muzika*. Izumitelji su novog zvuka hibridnog klavira koji spaja akustične klavire s elektronikom. Skladaju muziku za kazalište, TV, film, a u okviru alter ega LP Elektro, stvaraju potpuno novu, retro-elektroničku muziku.

Beogradski Sajam knjiga

Beogradski sajam knjiga, jedna od značajnijih manifestacija toga tipa na području jugoistočne Evrope, bit će održan od 20. do 27. listopada u više hala Beogradskog sajma. Slogan, 64. po redu sajma u glavnom gradu Srbije glasi *Pismo = Glava*. Kao i ranijih godina očekuje se veliki broj posjetitelja i izlagača, kako iz zemlje tako i iz regije. Tijekom tjedan dana trajanja manifestacije, prostor beogradskog Sajma postaje mjesto okupljanja svih ljubitelja pisane riječi. I ove godine priprema se tzv. školski dan, kada Sajam u velikoj mjeri organizirano posjećuju učenici, nastavnici i knjižničari. Egiptu je ove godine pripala čast da bude počasni gost ove manifestacije.

22

PREPORUKA

Mi Nerve – EPopeja

»Božanstveni bend« piše na bandcamp stranici zagrebačke grupe Mi Nerve, uz to i da im ime potječe od antičke božice mudrosti i glazbe koja im je istu usadila. Mi Nerve su novi sastav, koji čine 4 cure – **Tea, Tena, Ivana i Ivana** i *EPopeja* je njihovo prvo studijsko izdanje. Svoj zvuk opisuju kao space punk ili (po meni vrlo simpatično) spiritual pop punk! No, sve te odrednice i nisu toliko važne, na kraju dana, bitna je samo kvaliteta pjesama, a Mi Nerve kroz ovih pet pjesama na svom prvom EP izdanju pokazuju kako se radi o obećavajućem bendu; slušajući ovo nekako mi je djelovalo očigledno da su se cure sjajno zabavljale svirajući i stvarajući ove pjesme, da se ta energija prenijela i na mene (a vjerujem i na vas će). Kratko, slatko, jasno, zabavno, tako bi se mogao opisati ovaj EP u par riječi. Priznajem, trebalo mi je par trenutaka da »provalim« kako je pjesma *Blink* zapravo prepjev pjesme *I Miss You* grupe Blink-182 (iako je to očito iz naslova pjesme). Mada nikada nisam bio fan dotične pop punk senzacije, u izvedbi Mi Nerve ona ima neki posve drukčiji šmek. Izdajamo: *Moji Planeti*, *Blink* i *Opet*.

I. Benčik

Bilo jednom u Hollywoodu

Riječ je o najnovijem filmu jednog od najvećih redatelja današnjice **Quentina Tarantina**. Ostvarenje o kojem se protekloga ljeta najviše pričalo u filmskom svijetu. Drama/komedija *Bilo jednom u Hollywoodu* priča je o glumcu i njegovom dvojniku koji kreću na put kako bi pronašli svoje mjesto pod suncem u filmskoj industriji daleke 1969. godine. Radnja filma se odvija u Los Angelesu 1969. na vrhuncu hippie Hollywooda.

Glavni likovi u filmu Rick Dalton (**Leonardo DiCaprio**), bivša zvijezda jedne western TV serije i njegov dugogodišnji dvojnik Cliff Booth (**Brad Pitt**) u vrijeme posljednjih trzaja zlatnog Hollywooda bore se za svoj uspjeh u svjetskoj prijestolnici filmske industrije koju više ne prepoznaju. Ali Rick ima poznatu susjedu – Sharon Tate (**Margot Robbie**) i tu se dešava zaplet.

Iako je film dobio i dobre i loše kritike, najbolji sud o novom Tarantinovom uratku (koji traje 2 sata i 40 minuta) donijet ćete sami ako ga pogledate!

K. U.

Napuljska tetralogija

Upitanju je serijal od četiri romana čija je autorica poznata talijanska spisateljica koja stvara pod pseudonim **Elena Ferrante**. Tetralogija spada u njezina ponajbolja ostvarenja. Priče prate živote dvije devojčice – Lile i Elene. U prvoj knjizi pratimo njihovo odrastanje u siromašnom predgrađu Napulja, sredinom 20. stoljeća. Priču pripovjeda Elena, sada zrela žena, u trenutku kada njena prijateljica Lila nestaje. Elena se sjeća djetinjstva na jugu zemlje, nemaštine i neraskidive veze s Lilom. U nastavku one su mlade žene koje postaju udaljene zbog različitih života kojima su se predale – Lila postaje supruga »zatočena« brakom, a Elena se posvećuje školovanju. U trećoj knjizi one žive potpuno drugačije živote, ali je veza iz djetinjstva nikada jača jer se pokušavaju oteti bijedi iz koje su potekle. U završnoj knjizi, Elena se vraća u Napulj kako bi bila s muškarcem koga voli, a Lila shvaća da uspjeh nekada ima preveliku cijenu. Kritičari su okarakterizirali ovaj serijal kao najveću književnu sagu 21. stoljeća.

A. I. Darabašić

GLAZBA

FILM

KNJIGA

